

EDITIE SEPTEMBER 2009

P2A9026

ENERGY FORUM & CONCRETE DAY

118

architect.pmg.be

VERLENGING BTW-VERLAGING?

VOORBEHANDELING VAN INOX

NA-ISOLATIE VAN DAKEN

VEZELVERSTERKT BETON

8 EUR (EXCL. BTW) - VERSCHIJNT 7X PER JAAR,
IN JAN, FEB, APRIL, JUNI, SEPT, NOV EN DEC

Architect

VAKBLAD VOOR DE ARCHITECT

"ARCHITECTUUR IS GEEN KUNST, MAAR EEN GEBRUIKSVOORWERP"

p. 13

Project: Novoli, Firenze
Architectenbureau: De Gregorio & Partners

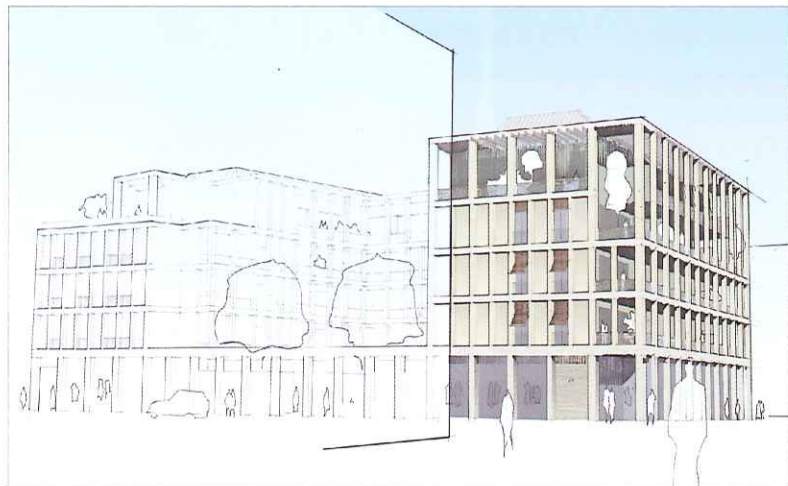
Retouradres: Professional Media Group - Torhoutsesteenweg 226/2 - 8210 Zedelgem. Afgiftekantoor 9099 Gent X

"ARCHITECTUUR GAAT OM LIEFDE, NIET OM DESIGN"

ARCHITECT ALFREDO DE GREGORIO
LAAKT WEDSTRIJDCULTUUR

Hasselaar Alfredo De Gregorio is een van de weinige architecten die zowel voor hun ideeën als hun ontwerpen gekend zijn. Het Gallo-Romeins museum in Tongeren dat zopas naar zijn plannen gerenoveerd werd, wordt bijzonder goed onthaald in architectuurmiddens, maar veel meer nog door de Tongenaren zelf. Eerder maakte hij naam met de transformatie van de voormalige Philipssite in Leuven die hij samen met zijn intussen overleden vriend-collega Aldo Rossi onder handen nam. In dezelfde stad staan de projecten Janseniushof en Barbarahof momenteel in de steigers.

Rik Neven

Alfredo De Gregorio: "Architectuur is geslaagd wanneer de mensen die het gebouw gebruiken of er dagelijks passeren, het in hun hart gesloten hebben"

ONTWERPWEDSTRIJD

Verkeerde focus

Naast de faam die hij ondertussen door zijn ontwerpen verworven heeft, is Alfredo De Gregorio minstens even bekend voor zijn ongezuurd mening over architectuur en samenleving waarbij hij er niet voor terugdeinst om heilige huisjes omver te werpen. Een van de heikele punten waar hij zich danig aan ergert, is de wedstrijd-cultuur die volgens hem nefast is voor architecten en volledig indruist tegen de kern van goede architectuur. "Vanuit filosofisch, praktisch en economisch oogpunt zijn ontwerp-wedstrijden larie", begint Alfredo De Gregorio zijn betoog. "Wedstrijden zijn ingebed in een cultuur van oorlog en concurrentie waarbij men op zoek gaat naar een 'goed' ontwerp, in plaats van naar een 'goede' ontwerper. Een goede ontwerper moet vooral kunnen registreren; design is dan een slecht uitgangspunt. En zijn karakter moet

vooral kloppen met dat van de opdrachtgever. Architectuur moet als het ware geboren worden en is altijd het resultaat van een groeiproces waarbij de ontwerper zijn klant, de omgeving, de eindgebruiker en andere relevante personen of aspecten leert kennen. En dat groeiproces valt onmogelijk te rijmen met een ontwerp-wedstrijd waarbij je 'prentjes moet laten zien' en je hele uitleg moet condenseren in 15 minuten. Vermits het niet verankerd is in de samenleving en ook geen groeiproces doorlopen heeft, is zo'n wedstrijd-ontwerp meestal niet bruikbaar. Het daarna drastisch aanpassen stelt niet alleen juridische, maar ook inhoudelijke problemen, omdat het prentje altijd in de weg zit.

Bij de wedstrijd voor het Gallo-Romeins museum waren wij het enige bureau dat geen prentjes liet zien. In ons voorstel gingen wij wel dieper in op onze filosofie en metho-

"ECONOMISCH
GEZIEN IS DE
WEDSTRIJDCULTUUR
PURE WAANZIN"

Economische waanzin

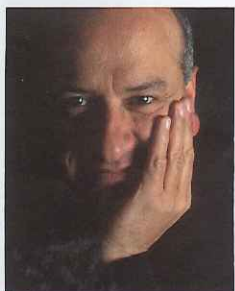
die, onze keuze voor het overleg-model en de interactie die wij beoogden met de basiliek en de stedelijke context. Het Limburgse provinciebestuur heeft dan een expliciete keuze gemaakt voor het overlegmodel. Een statement van formaat. Die keuze voor overleg is veel bepalender geweest voor het eindresultaat van het museum dan al mijn eventuele designideeën daarom-trent."

Vanuit economisch oogpunt houden ontwerp-wedstrijden volgens Alfredo De Gregorio ook helemaal geen steek. "Economisch gezien is de wedstrijd-cultuur pure waanzin. De energie die je erin moet steken, staat absoluut niet in verhouding tot wat je er als architect aan kan verdienen. Als je 1 op 10 wedstrijden wint, ben je al een goede, als je er 1 op 5 achter je naam kan schrijven, ben je top of

the bill. Laat ons er nog van uitgaan dat je als architect 1 op 5 wedstrijden wint. Als je er rekening mee houdt dat een schets-ontwerp overeenkomt met ongeveer 25% van de erelonen, wil dat dus zeggen dat je 1/4 van je potentiële omzet riskeert om 1/5 van die ontwerp-wedstrijden te winnen. Dat houdt toch geen enkele steek. Voorstanders van wedstrijden zeggen wel dat men dat kan vermijden door de bureaus te vergoeden voor hun ontwerpen en de gevraagde inspanningen van de ontwerpers te beperken, maar in de praktijk is dat niet in te dijen. Om een wedstrijd te winnen, moet men meer indruk maken dan zijn concurrenten en dat zal men doen door méér te investeren dan de andere kandidaten."

Extra druk wegens crisis

In zijn kritiek op wedstrijden staat Alfredo De Gregorio volgens hem niet alleen. In andere Europese landen zijn er ook steeds meer architectenbureaus die hun onge-

"SCHOONHEID BESTAAT ENKEL BIJ DE GRATIE VAN LEIJKHEID"

Lijnrecht tegenover de designcultuur stelt Alfredo de Gregorio met een boutade 'het recht op lelijkheid'. "De reden ligt voor de hand. Schoonheid kan niet zonder lelijkheid. Een mooi gebouw zou je niet opmerken, als het niet omringd zou zijn door 98% minder mooie of onop-

vallende gebouwen. Dat is niet alleen zo voor architectuur, maar gaat op voor alles. Mooie mensen kunnen enkel bestaan bij de gratie van 98% onopvallende mensen. Als alles even mooi zou zijn, zou alles ook even lelijk zijn. Daarom ook moet men niet voor elk bouwproject trachten het onderste uit de kan te halen qua esthetiek en design. Rem Koolhaas is eind vorig

jaar daaromtrent ook van gedacht veranderd. Bij zijn enorme uitbreidingsplannen voor Dubai stelde hij dat icoonarchitectuur niet meer werkte, hooguit voor een paar gebouwen. Hij koos er bewust voor om voor het overgrote deel te opteren voor doorsnee-architectuur, hier en daar doorbroken met een opvallende landmark. Helemaal terug naar Aldo Rossi dus! Een goede keuze die ook elders navolging verdient.

Elke architect voelt zich geroepen om een van die gebouwen te ontwerpen die tot die uitverkoren 2% behoren, terwijl we eigenlijk een heel leger architecten nodig hebben die de overige 98% zo kwaliteitsvol mogelijk ontwerpt. Als je dan al wedstrijden organiseert, beperk je dan tot die 2%. bOb Van Reeth beweerde trouwens ooit zelf dat wedstrijden de uitzondering en niet de regel moeten zijn. Intussen zijn ontwerp-wedstrijden wel de regel geworden."

DE GREGORIO & PARTNERS NV

Oprichting:	door Alfredo De Gregorio in 1981
Partners:	Serge Bosmans Tensy Verhelle Peggy Winkels + ca. 20 medewerkers
Vestiging:	Hasselt
Enkele referenties:	• Philipssite in Leuven • Gallo-Romeins museum in Tongeren • Oud Gasthuis in Hasselt (Aldo Rossi) • Groene Boulevard in Hasselt • Barbarahof in Leuven

VLAAMSE BOUWMEESTER

GROTE EGO'S

Omwille van zijn grieven tegen wedstrijden staat Alfredo De Gregorio ook absoluut niet achter het principe van de Open Oproep van de Vlaamse Bouwmeester.

"De Open Oproep is een conflict-model, geen overlegmodel. Vijf bureaus shortlisten uit een potentiële visvijver die heel Europa omhelst, is sowieso al een bizarre aangelegenheid.

Ze daarna in competitie zetten op basis van de grootste waarde die architecten hebben, met name hun gedachtegoed, vind ik zelfs niet netjes.

Dat is eerder een vorm van ideeën-diefstal. Het zou beter zijn de openbare besturen louter te ondersteunen in hun zoektocht naar een architect; met andere woorden, eerder te fungeren als een zuiver studiecentrum. Waarom de overheidsinstanties geen database bieden waarin ze kunnen zien wat de specialiteiten zijn van een bureau, welke methode het hanteert, welke omvang de projecten hebben die het ontworpen heeft, hoeveel medewerkers het in huis heeft, welke ervaring het heeft in een bepaalde sector...?

Zo kunnen ze zelf een keuze maken. Erg belangrijk om lokale identiteit uit te bouwen, en dan mag die keuze zelfs al eens 'fout' zijn. Het feit dat de Bouwmeester al die jury's voorziet, is geen verstandige zaak.

Als hij de keuze van de jury al niet bepaalt, geeft hij op die manier toch zwaar de indruk dat hij dat wel doet."

**"ARCHITECTEN
WILLEN TE VEEL
SCOREN MET
DESIGN"**

Volgens Alfredo De Gregorio gaat de wedstrijdcultuur hand in hand met de verheerlijking van design, een ander nefast gegeven voor de architectuur en vooral voor de samenleving.

"Architecten hebben veel te grote ego's ontwikkeld en willen steeds scoren met design, met impoerende ontwerpen, maar dat druist volledig in tegen wat goede architectuur moeten bewerkstelligen. Die designingesteldheid verplaatst de ervaring van het leven van ethiek naar esthetiek. Een erg gevaarlijke evolutie. De omgeving, de stedelijke context, de inpassing in het grotere geheel, kortom 'de zoektocht naar samenhang', daar moet het over gaan. En de architect dient zich eerder weg te cijferen dan via opvallend design te willen schitteren. Zeker in tijden van hoogconjunctuur vergeet men dat wel eens.

Ik denk/hoop dat de crisis dat wat zal bijsturen. Architectuur gaat, zoals alles trouwens, om liefde, niet om design."

"Architectuur is geslaagd wanneer de mensen die het gebouw gebruiken of er dagelijks passeren, het in hun hart gesloten hebben. Als architectuur niet gedragen wordt door het volk, waar dient het dan voor? Daarom ook doet het zo'n deugd dat de Tongenaren zo positief reageren op hun museum. Iemand zei me: 'Toch jammer dat dit museum maar in Tongeren staat.' Een typische uitspraak voor de beeldcultuur waarin wij leven. Dit museum kan alleen maar in Tongeren staan."

GALLO-ROMEINS MUSEUM

Het Gallo-Romeins museum van Tongeren kent sinds zijn opening een vliegende start. Als het het succes van de eerste weken en maanden kan bestendigen, stevent het museum af op een jaarlijks bezoekersaantal van meer dan 150.000. Nochtans was het volgens Alfredo De Gregorio geen duur museum. Hij gaat er prat op dat het volledige bouwteam erin geslaagd is om een laag budget te koppelen aan een fraaie, maar bovenal duurzame transformatie.

"Van in het begin hebben wij gekozen voor het overlegmodel. We hebben de eerste negen maanden van ons ontwerpwerk, de tijd voor een goede bevalling, bewust geen 'prentjes' getoond."

"We hebben maandenlang over van alles en nog wat gepraat, ook over centen. Van in het begin bleek dat het bouwprogramma niet in overeenstemming was met het budget. In plaats van te pleiten voor een budgetverhoging, zoals maar al te vaak gebeurt, heb ik gepleit voor een inperking van het programma, zonder dat dat de kwaliteit van het museum in het gedrang brengt. In onderling overleg hebben we het programma zo'n 1.000 m² verkleind. Verder hebben we gekozen voor een 'naakt' gebouw, met zo weinig mogelijk aankleding. Het is immers die aankleding die een gebouw duur maakt. Als je werkt met overgedimensioneerde ruimtes, kan je de kracht van de architectuur gebruiken om de sfeer te bepalen. Aankleding wordt dan zelfs overbodig, dikwijls storend. Uiteindelijk zijn we erin geslaagd om een gebouw te maken voor

655 euro/m² (zonder btw, erelonen, museale opstelling, archeologisch onderzoek en buiten-aanleg) en daarmee zijn we wellicht het goedkoopste museum van Europa." Volgens de architect is het grote verschil met het vorige museum een sterkere stedelijke integratie en een grotere ingetogenheid. "Het creëren van een rondgang rond de basiliek voegt een heel nieuw stukje Tongeren toe aan de stad. En de Tongenaren kunnen nu voor het eerst de achterkant van de basiliek zien. De grote glazen wand van het vorige museum hebben we vervangen door een bewust gefragmenteerd contact met de basiliek via meerdere strategisch opgestelde raamopeningen. Al wandelend door het museum kan je telkens andere aspecten van de basiliek ontdekken. De keuze van de natuurstenen gevelbekleding valt bijzonder goed in de smaak. "De keuze van de natuursteen was een avontuur op zich. Ik heb de steen ontdekt, toen ik op bezoek was in Milaan bij Antonio Citterio, een goede vriend van mij. Hij had de steen gebruikt in zijn bureau. Ik dacht eerst dat het beton was, maar het bleek een plaatselijk ontgonnen natuursteen (Ceppo) te zijn, waarmee veel gebouwen in Milaan opgetrokken zijn. De keien in de steen vond ik fascinerend, omdat ze refereren naar de silexstenen in de muren van de basiliek en de archeologische opgravingen, én tegelijk een link leggen naar het zichtbare beton in het interieur. De reacties van de mensen hebben me aangenaam verrast. Iedereen begrijpt dat dit de ideale steen is voor dit museum op die specifieke plaats en dat vind ik geweldig." □

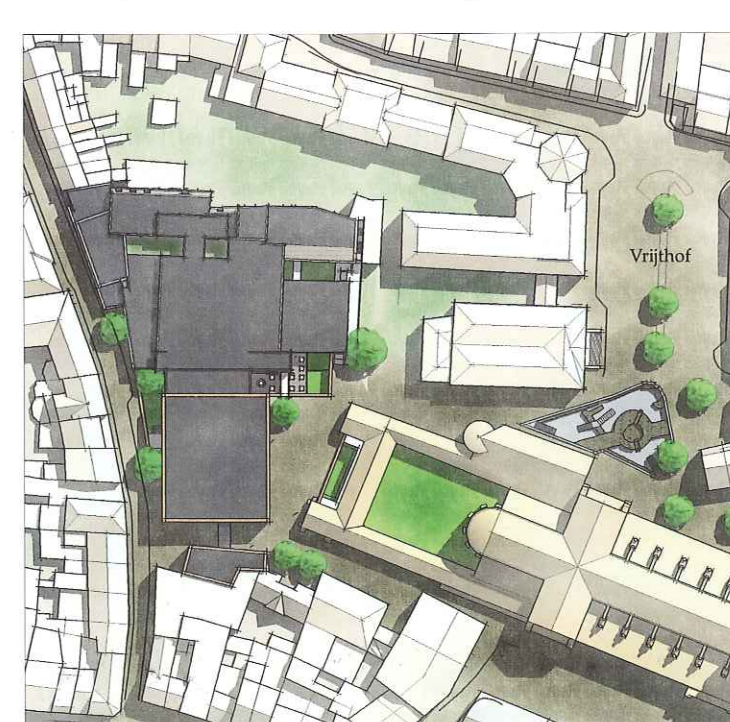
De gevel (foto boven) is opgetrokken in Ceppo, een typisch Milanese natuursteen. De keien verwijzen naar de silexstenen in de gevel van de basiliek en naar de archeologische opgravingen

noegen ventileren over de wedstrijd-cultuur. Eind vorig jaar, niet toevallig na het ontploffen van de financiële luchtbel, gingen er in Nederland stemmen op om het aantal eisen bij wedstrijden drastisch in te perken. Veel grote internationale bureaus hebben intussen gewoon een 'wedstrijdcel' uitgebouwd, die in de eerste plaats kijkt naar wie er in de jury zetelt, eerder dan naar de echte noden omtrent het geplande project. Met de algemene crisis komen al die wedstrijdcellen op die bureaus zwaar onder druk en worden ze veelal zelfs als eersten ontslagen. Ontwerpen om jury's te plezieren is anderzijds sowieso een kwalijke

zaak. Alles staat of valt met het kwaliteitsniveau van de jury en met de omschrijving van de wedstrijd-criteria. Het valt ook op dat het vaak dezelfde mensen zijn die in de jury's zetelen, waardoor er steeds voor hetzelfde type architectuur gekozen wordt. Zijn we zo geen McDonald's van onze steden aan het maken? Momenteel ligt een architect als Chipperfield bijvoorbeeld bijzonder goed in de markt. Een goede architect, daar niet van, maar het gevolg is wel dat veel architecten zijn typische stijl aan het nabootsen zijn. Waar blijft dan nog de zogenaamde originaliteit die architecten pretenderen?"

Alfredo De Gregorio over het Gallo-Romeins museum in Tongeren: "Onlangs zei iemand me: toch jammer dat dit museum máár in Tongeren staat. Een typische uitspraak voor de beeldcultuur waarin wij leven. Dit museum kan alléén maar in Tongeren staan"

Alfredo De Gregorio: "In plaats van te pleiten voor een budgetverhoging, zoals vaak gebeurt, heb ik voorgesteld om het programma 1.000 m² te verkleinen"